

Piros pünkösd napján

NÉPSZOKÁSOK

szetlélek mátkatál
legénybíró
galamb húsvét
tűzcsóva Flória

tavasz május
pünkösd

bazsarózsa király cucorkajárás
királyné

rózsa mimimama
pünkösd
pünkösdölés

A pünkösdi jelképei

Pünkösdi rózsa (bazsarózsa, tubarózsa)

Fehér galamb

Tűzcsóva

Bodzaág

Két szál pünkösdrózsa,
Kihajlott az útra,
El akar hervadni,
Nincs ki leszakítsa.

Nem ám az a rózsa,
Ki a kertbe nyílik,
Hanem az a rózsa,
Ki egymást szereti.

Nem szeretlek másért,
Két piros orcádért,
Szemed járásáért,
Szád mosolygásáért.

(Népdal)

„Szép piros a pünkösd reggel,
Mintha tűzzel, Szentlélekkel
Menny-föld tele volna;
E napot fent s lent megűlik,
E nap oly ragyogva nyílik,
Mint hajnali rózsa.,,

(Arany János: Az ünneprontók)

A Szentlélek jelképe
a fehér galamb és a lángcsóva

Május – Pünkösöd hava - Tavaszutó hó

- A tavaszi, keresztény ünnep
- A húsvéttól számított ötvenedik nap (ötven=pentekosztész=pünkösd)
- Az egyház születésnapja
- Népszokások fűződnek hozzá (idő – és termésjósló , gonoszűző nap)
- Pünkösdi király – és királynéválasztás
- Pünkösödölés, pünkösdi királynéjárás, mimimamázás

Húsvéti ünnepkörrel kapcsolatos

- Húsvét, a kereszténység legnagyobb ünnepe, Krisztus feltámadását ünnepeljük
- Mozgó ünnep - Azért „mozog” a húsvét ünnepének időpontja, mert húsvét vasárnapja a tavaszi napéjegyenlőséget követő első holdtölte utáni első vasárnap.
A tavaszi napéjegyenlőség március 21-én következik be, ehhez kell tehát igazítani a húsvét időpontjának megállapítását.
- Így a pünkösd is „mozog” (változó az időpontja)

„Amikor pedig eljött a pünkösd napja, és mindnyájan együtt voltak ugyanazon a helyen, hirtelen hatalmas szélrohamhoz hasonló zúgás támadt az égből, amely betöltötte az egész házat, ahol ültek. Majd lángnyelvek jelentek meg előttük, amelyek szétoszlottak, és leszálltak mindegyikükre ” ApCsel 2,3

Május

* Legjobb nevelő hónap, ebben segít a májusi eső, a népi mondás úgy tartja:
„a májusi eső aranyat ér”.

- Pongrác, Szervác Bonifác – fagyosszentek (május 12., 13., 14.)
fagyosszentek még „lecsíphetik” a veteményeket, tönkretethetik,
lefagyaszthatják a kukoricát, az uborkát, a virágzó gyümölcsfákat.
Palántálni sem ajánlatos a fagyosszentek idején.

A 100 esztendőös kalendárium kis versben foglalja össze a májusi időt és a vele összefüggő termésjóslást:

**„Május ha sok felleget,
Nem küld nagyon hideget, [90]
Vagy rekkenő meleget,
Bort, búzát várj eleget.”**

Már kora hajnalban a ház kerítésének
lécei közé,
az ablakba zöld ágakat, virágokat,
bodzavirágot, pünkösdi rózsát,
jázmint tűznek mindenféle, mert ha
nem teszik,
belecsap a villám a házba, tartják
Törökkanizsán
és még sok helyen.

Pünkösdi királynéjárás

A pünkösdi királynő körmenete :a legkisebb lányt pünkösdi rózsával, zöld ágakkal királynőnek öltöztetik, és rózsaszirmot hullatva házról házra járnak köszönteni.

Pünkösdi királynéjárás

10–14 kislányok öten-hatan összeállnak csoportba.

A legfiatalabb, a legszebb, a legjobb barátnőjük a pünkösdi királyné.

A kislányok sok helyen fehérbe öltöztek, koszorút tettek a fejükre, a kiskirálynét pedig menyasszonyi fátyollal borították le, vagy a feje felett sátorként a lepedőt tartottak a lányok. Elöl ment egy kislány, kezében bazsarózsával díszített királyi pálca vagy felszalagozott bodzaág. Sok helyen rózsaszirmot hintettek a ház elé, a házról házra járó köszöntők szíves fogadására. Miután a gyerekek engedélyt kértek és kaptak a háziaktól, elénekelték a köszöntőt:

Pünkösdi, népi köszöntő

„Mimi, mama, mimi mama, piros pünkösdi napja,
Holnap lesz, holnap lesz a második napja.”

A folytatásnak többféle változata élt vidékeinken.

„A pünkösdi rózsa kihajlott az útra,
A kisasszony szedje össze, kösse koszorúba.
András bokrétás, feleséged jó táncos.
Jól megfogd a lovad zabláját,
Ne napossá, ne tiporja a pünkösdi rózsát.”

„A Muravidéken és máshol is az ének befejeztével karjánál fogva háromszor felemelték a kiskirálynét a többiek, s mondták: „Ekkora legyen a kentek kendere!”
Ha nem fogadták szívesen a háziak a mimimamásokat, akkor leguggoltak, jelezve, hogy a kender is olyan alacsony marad.”

Penavin Olga: Népi Kalendárium

Pütkösdi királyválasztás

A falu legényei különböző ügyességi próbákon (lóverseny, bikahajszá, bothúzás, rönkhúzás, kakaslövés, kaszálás) mérték össze ügyességüket.

A győztes egy évig ingyen ihatott a kocsmában, neki tartoztak engedelmességgel a többiek, és viselhette a pütkösdi koronát.

Uralkodásának rövid idejére utal a "pütkösdi királyság" kifejezés.

Egy hagyományápoló csoport dramatikus játéka: pünkösdi királyválasztás

Egy 19. századi szokásleírás szerint a pünkösdi király:

„ egy évig minden lakodalomba, ünnepélyre, mulatságra hivatalos, minden kocsmában ingyen rovása van, amit elfogyaszt, fizeti a község, lovát, marháját tartoznak a társai őrizni, s ha netán valami apró vétséget követne el, azért testi büntetéssel nem illetik. Ilyen nagy úr a pünkösdi király egy álló évig”

Jókai Mór : Egy magyar nábob

7. Fejezet : Pütkösdi király

<https://mek.oszk.hu/00800/00827/html/jokai8.htm>

Egy magyar nábob (tévéfilm , 1966)

Rendező: Várkonyi Zoltán

<https://ok.ru/video/1718213282387>

Molnár V. József: Pütkös, a Szentlélek kiáradása

<https://www.youtube.com/watch?v=9NePRmKvqA8>

Silling István nyelvjárás- és néprajzkutató munkái

Kiss Lajos Néprajzi Társaság (1990)

Vajdaságban tevékenykedő, a néprajzzal hivatásosan vagy kedvtelésből foglalkozó kutatók munkájának összegyűjtése, rendszerezése

Összefoglalás

Pütkösi királynéjárás vagy cucorkajárás

Pütkösi királyválasztás, legénybíró

A lányok pütkösi harmatban mosdottak, hogy szép legyen a bőrük

Mátkatál küldés – pütkösi párválasztó hagyomány

Akik pütkösd hajnalán születtek, szerencsésesek lesznek

A kapura kitűzött zöld ág távol tartja a rossz szellemeket, nem csap bele a házba a villám

Ha pütkösd napján szép az idő, jó bor – és búzatermés várható

A bácskertesesi tájház
egyik szobája

**Tanulmányozzuk eleink szellemi és tárgyi hagyatékait,
gyűjtsük – és éljük meg népszokásainkat,
mert csak így biztosíthatjuk a folytonosságot a múltunk és jelenünk között !**

Köszönöm a figyelmet!

Készítette: Pék Domonkos Ibolya

Thurzó Lajos Általános Iskola, Zenta